

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

§§ 1 og 2

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Anden behandling af lovforslag nr. L 72:

Forslag til lov om foderstoffer.

Af landbrugsministeren (Tørnæs).

(Fremsat 23/1 91. Første behandling 7/2 91. Betænkning 3/4 91).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

§§ 1-9

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette

forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

7) Anden behandling af lovforslag nr. L 109:

Forslag til lov om ændring af lov om støtte til forbedring af strukturen og effektiviteten i jordbruget og om ændring af lov om tilskud til skovforbedrende foranstaltninger.

Af landbrugsministeren (Tørnæs).

(Fremsat 30/1 91. Første behandling 7/2 91. Betænkning 3/4 91).

Der var ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagets paragraffer og spørgsmålet om dets overgang til tredje behandling sattes til forhandling under ét.

Ingen bad om ordet.

Afstemning

§§ 1-3

vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Tredje næstformand (Lilli Gyldenkilde):

Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Op- hold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

8) Første behandling af lovforslag nr. L 156:

Forslag til lov om ændring af lov om ligestilling mellem mænd og kvinder og lov om lige løn til mænd og kvinder.

Af Jytte Andersen (S) m.fl.

(Fremsat 19/3 91).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Forhandling

Arbejdsministeren (Kirkegaard):

Dette forslag fra Socialdemokratiet om ændring af ligeløns- og ligebehandlingslovene er fremsat efter en længere debat i offentligheden om den manglende ligeløn mellem kønnene. Forskellige undersøgelser har vist, at der er forskelle mellem mænds og kvinders aflønning, og at disse forskelle ikke altid kan forklares. Det er, og det har hele tiden været regeringens erklærede mål at sikre og tilskynde til en mere lige løn. Derfor stemte regeringen også for dagsordenen af 21. februar i år, hvorefter bestræbelserne for at sikre ligeløn skal intensiveres. Vi arbejder således hele tiden med problemet.

Et grundlæggende træk ved debatten er, at vi alle er tilhængere af ligeløn. Vi har tidligere valgt de lette løsninger, og tiden er nu kommet til, at der for alvor tages fat på de mere grundlæggende problemer.

Jeg står imidlertid stærkt tvivlende over for forslagsstillernes valg af metode. Forslaget bygger på den grundtanke, at man kan lovgive sig ud af problemet. Det er en grundtanke, som ligger langt fra den måde, hvorpå man normalt løser problemerne på det danske arbejdsmarked.

Den eksisterende lovgivning er i realiteten ganske stram. Derfor er det betænkeligt, at lovforslaget lægger op til, at der skal ske en lovændring, hver gang der foreligger et nyt fortolkningsbidrag, hvad enten dette er fra EF-Domstolen eller fra anden side.

En lov bør ændres, hvis den er i strid med den gældende eller ønskede retstilstand, men ikke fordi den er mere generelt formuleret end de enkelte retsafgørelser.

I foråret 1990 var der faktisk enighed mellem så godt som samtlige partier her i Tinget om, at arbejdsmarkedets parter havde ansvaret for den kønsbestemte forskelsbehandling i aflønningen. På baggrund af den debat sendte jeg et brev til parterne, hvori jeg anmodede om, at man tillagde ligelønsproblematikken vægt ved de kommende overenskomstforhandlinger.

Nu hvor overenskomstforhandlingerne er ved at være afsluttede, vil jeg igen spørge parterne, hvordan ligelønsaspektet har påvirket forhandlingerne. Jeg vil imidlertid herudover gerne være med til at tage en fordomsfri drøftelse af problemstillingerne under udvalgsbe-

handlingen. Jeg ser meget gerne, at en sådan drøftelse får et videre sigte end det foreliggende meget tekniske lovforslag.

Jeg vil f.eks. gerne have en tilbunds gående drøftelse af, hvad vi kan gøre ved det kønsopdelte arbejdsmarked, herunder mangelen på kvindelige ledere. Navnlig ville jeg være glad, hvis debatten kunne give anledning til lidt selvansagelse.

Jeg synes, jeg alt for ofte kan læse historier om mandlige lønmodtagere, der er afvisende over for kvinder på arbejdspladsen, og arbejdsgivere, som er næsten dogmatiske i deres afvisning. Jeg synes også, at det, der smukt er blevet betegnet som Rip, Rap og Rup-effekten, er noget, vi alle må kunne gøre noget mere ved. På denne baggrund skal mine kommentarer til de enkelte forslag være meget kortfattede her i dag, men jeg er naturligvis parat til at uddybe mine synspunkter i udvalget.

Socialdemokratiet har foreslået to ændringer i den gældende lov om ligestilling mellem mænd og kvinder. For det første foreslås, at Ligestillingsrådet ved behandling af konkrete sager kan indhente erklæringer fra særligt sagskyndige. Dette forslag kan medføre betydelige udgifter til løn og vederlag for besigtigelser, udarbejdelse af rapporter og lign., udgifter, der helt sikkert ikke kan holdes inden for Ligestillingsrådets bevillinger, og i givet fald må udgifterne jo skulle afholdes af sagens parter.

For det andet foreslås, at nævnte særligt sagskyndige og repræsentanter fra Ligestillingsrådet skal kunne besigtige arbejdets udførelse på de implicerede virksomheder uden retskendelse, men dog mod behørig legitimation. Det er stærkt betænkeligt at give Ligestillingsrådet kompetence til at foretage tvangsindgreb af den nævnte vidtgående karakter. I de tilfælde, hvor der er hjemlet tilsvarende adgang for forvaltningsmyndigheder, f.eks. skattevæsenet, miljømyndighederne eller Arbejdstilsynet, er det kendetegnende, at disse myndigheder træffer afgørelse i sagerne. Ligestillingsrådet har ikke en sådan kompetence i den gældende ligestillingslovgivning, rådet afgiver kun udtalelser og undersøger forhold.

Der vil således være tale om en betydelig principiel nydannelse, hvis Ligestillingsrådet, der ikke er en offentlig kontrolmyndighed, tillægges kompetence til besigtigelse uden samtykke fra virksomhedens indehaver og uden

[Arbejdsministeren]

retskendelse. Dette ville så meget desto mere gælde, såfremt kompetencen også gives til de udpegede særligt sagkyndige. Endvidere må det fremhæves, at Ligestillingsrådet efter de gældende bestemmelser om pligt til at meddele rådet oplysninger har et betydeligt retsmiddel til indhentning af oplysninger.

Socialdemokratiet har endvidere foreslået en række ændringer af ligelønsloven. Forslagene til § 1, stk. 2 og 3, er eksempler på det, jeg nævnte indledningsvis, at man prøver at fortolke retsafgørelser og skrive dem ind i lovtæksten. Det er efter min bedste overbevisning overflødig, da EF-Domstolens afgørelser er en del af gældende ret og den danske lov er i overensstemmelse hermed.

Forslagene til § 3, stk. 1 og 3, om forbud mod afskedigelse er en kraftig skærpe i forhold til anden lovgivning om forbud mod afsked og i forhold til hovedaftalen.

Forslagene i § 3, stk. 2, og § 6, stk. 2, om omvendt bevisbyrde i ligelønssager har været rejst mange gange i tidens løb og i forskellige sammenhænge. Det kan derfor ikke komme som nogen overraskelse, at jeg ikke umiddelbart er tilhænger af dette forslag. Det er forkert, når det i bemærkningerne siges, at EF-Domstolen i Danfoss-sagen har krævet omvendt bevisbyrde. EF-Domstolen fastslår alene, at hvis lønmodtageren godtgør eller sandsynliggør bestemte forhold, skal arbejdsgiveren derefter godtgøre, at disse forhold ikke skyldtes diskrimination. Dette resultat kan bedre karakteriseres som en vis regulering af den almindelige frie bevisbedømmelse, som er et andet vigtigt princip i dansk retspleje. Det er i øvrigt Justitsministeriets opfattelse, at man efter dansk rets almindelige bevisbyrde ville være nået til samme resultat som Danfoss-dommen.

Der foreligger i øvrigt fortsat ikke nogen afgørelse i den danske voldgiftssag om Danfoss. Alene af den grund er det efter min opfattelse for tidligt at drage lovgivningsmæssige konsekvenser. Jeg vil imidlertid gerne drøfte dette punkt nærmere under udvalgsbehandlingen, og jeg tror, vi kan nå til en fælles holdning vedrørende dette spørgsmål.

Forslaget om godtgørelsesmaksimum på 24 måneders løn er ude af trit med niveauet f.eks. i ligebehandlingsloven eller hovedaftalen, for slet ikke at tale om funktionærloven. Det synes jeg er et mere naturligt sammenligningsgrund-

lag. På den anden side er jeg åben over for at drøfte en ændring af godtgørelsesmaksimum under udvalgsbehandlingen.

Forslaget i § 5 a, stk. 3, om, at enhver arbejdstager har fri adgang til alle oplysninger, bl.a. om alle øvrige ansattes løn, betragter jeg som meget betænkeligt. Jeg tror, at vi er rigeligt dækket ind med Ligestillingsrådets beføjelser suppleret med domstolens adgang til at kræve en hvilken som helst dokumentation.

Forslaget berører oplysninger, som måske er omfattet af beskyttelsen i registerlovgivningen, og jeg vil da meget gerne spørge forslagsstillerne, om de har overvejet dette aspekt. Jeg vil også gerne spørge forslagsstillerne, om de har overvejet betydningen af tillægget vedrørende ligestilling til samarbejdsaftalen mellem LO og DA. Tillægget indebærer, at samarbejdsudvalget bl.a. kan kortlægge og behandle principperne for lønfastsættelse i den pågældende virksomhed.

Sammenfattende vil jeg sige, at regeringen er enig i, at der fortsat skal arbejdes ihærdigt med ligelønsspørgsmål. Vi er imidlertid nu nået dertil, hvor det er de brede, komplicerede problemer, der skal tages fat på, og det vil vi meget gerne være med til. Det foreliggende lovforslags mere tekniske forslag løser ikke de egentlige problemer. Snuptagsløsninger fører ingen steder hen, og regeringen må afvise forslaget i den foreliggende form.

Lone Møller (S):

Selv om det nu er godt 15 år siden, vi fik lige-lønsloven, kan vi konstatere, uanset om vi bruger den ene eller den anden form for statistik, at der i den forløbne periode stort set ikke er sket nogen indsnævring i lønforskellene mellem mænd og kvinder.

Ser vi på de seneste lønstatistikker, kan det konstateres, at kvinderne blandt de ikkefaglærte tjener mindre i 53 ud af 57 stillinger, at kvinderne blandt ikkefaglærte i over halvdelen af stillingsgrupperne tjener mindre end 95 pct. af mændenes løn, og at lønforskellene mellem de to køn for en række stillingsgrupper – heriblandt de største grupper blandt funktionærerne – er endnu større end blandt de ikkefaglærte.

Ved en høring for nylig afholdt af Folketingets Arbejdsmarkedsudvalg stod det lysende klart, at ligelønsloven er gået den forkerte vej. Derfor ønsker Socialdemokratiet med dette

[Lone Møller]

forslag at få ligelønsloven ind på den rette vej, så vi i realiteten nærmer os ligelønnen mere og mere.

Arbejdsgiverne har naturligvis pligt til at overholde landets love, herunder også ligelønsloven. Ligelønsloven er et produkt af EF; den blev vedtaget i 1976 som en nødvendig følge af EF-direktivet om ligeløn fra 1975.

I den seneste tid har der været flere udtalelser fra repræsentanter for Dansk Arbejdsgiverforening om, at nu er det holdningsændringer, der skal til, frem for at direktiver fra Bruxelles og love fra Folketinget skal være vejen til ligeløn. Jeg er enig i, at holdningsændringer er en nødvendig ting, og det kan vi alle bidrage til, men holdningsændringer alene gør det ikke.

Det har vist sig, at der er store problemer forbundet med at forberede og gennemføre konkrete ligelønssager. Der har i de 15 år kun været gennemført få ligelønssager, bl.a. fordi det i praksis kan være svært at få relevante oplysninger om løn og lønvilkår for konkrete virksomheder til vurdering af, om ligelønsloven er overholdt. Socialdemokratiet vil effektivisere loven, så vi giver kvinderne de nødvendige muligheder og værktøjer. Vi ønsker med forslaget at pålægge arbejdsgiveren bevisbyrden. Ved lønmæssig forskel skal det påhvile arbejdsgiveren at godtgøre, at mænd og kvinder ikke forskelsbehandles.

EF-Domstolen har allerede for mere end et år siden fastslået, at det er arbejdsgiveren, der skal dokumentere, at kvinderne ikke løndiskrimineres. Derfor er det ikke et revolutionerende forslag, som Socialdemokratiet fremsætter, men i realiteten blot en ajourføring af ligelønsloven.

Vi ønsker en styrkelse af Ligestillingsrådets sagsbehandling ved, at rådet i konkrete sager får mulighed for at indhente erklæringer fra særligt sagkyndige, samt at rådet får adgang til at besigtige arbejdet i virksomhederne.

Vi vil med lovforslaget skabe en klarhed om begrebet »arbejde, der tillægges samme værdi«. Bedømmelsen af arbejdets værdi skal ske ud fra en helhedsvurdering. Det forslag følger også den udvikling, som er sket igennem EF-Domstolens praksis.

Vi ønsker at fastslå, at en kvinde kan kræve ligeløn med en mandlig forgænger i samme stilling; og vi ønsker at fastslå, at en arbejdsgiver ikke må afskedige en lønmodtager, fordi denne

har fremsat et ligelønkrav. Der skal være en genansættelsesret, der svarer til hovedparten af det organiserede arbejdsmarked i henhold til hovedaftalen, samt en mulighed for erstatning på op til 24 måneders løn, såfremt man ikke ønsker en genansættelse. Denne formulering er helt identisk med loven om beskyttelse mod afskedigelse på grund af foreningsforhold.

Med den nylig indgåede aftale som tillæg til samarbejdsaftalen mellem Dansk Arbejdsgiverforening og LO og disse ændringsforslag vil vi være nået et skridt videre med hensyn til en effektiv og brugbar lovgivning på ligelønssområdet. I fremtiden kan det så forhåbentlig komme til at dreje sig om menneskejob og ikke om mande- og kvindejob.

Pia Christmas-Møller (KF):

Det er for ringe, at vi endnu den dag i dag ikke har reel ligeløn mellem kvinder og mænd for arbejde af samme værdi. Det er faktisk pinligt, når man iagttager, hvor langt vi i øvrigt i Danmark er nået på ligestillingsområdet.

En del af årsagen til den manglende ligeløn ligger i det kønsopdelte arbejdsmarked, men det er ikke hele forklaringen, decideret diskrimination forekommer også. Det er uacceptabelt og ulovligt, for vi har jo love, der sikrer imod diskrimination på grund af køn i forbindelse med aflønning og andre forhold. Vi står altså først og fremmest med et problem, som kan løses og skal løses på arbejdsmarkedet, og her kommer organisationerne stærkt ind i billedet med et stort ansvar.

Umiddelbart før overenskomstforhandlingerne gik i gang i denne omgang, havde vi en debat her i Folketinget, hvor vi praktisk taget enstemmigt appellerede til parterne om seriøst at opprioritere spørgsmålet om ligeløn. Under overenskomstforhandlingerne satte vi fokus på spørgsmålet med vores høring i Arbejdsmarkedsudvalgets regi. Arbejdsministeren har skriftligt henvendt sig til parterne og bedt dem om at vurdere ligelønstemmet højt ved overenskomstforhandlingerne.

Nu er tiden så kommet, hvor vi må bede parterne om at melde tilbage. Hvad er der så sket? Vi ved, og det synes jeg er glædeligt, at de har fået et tillæg til deres samarbejdsaftale, men hvad er der sket helt konkret på lønsiden? Det vil vi gerne have et svar på.

[Pia Christmas-Møller]

Det er arbejdsmarkedets parter, som skal løse de problemer, vi slås med her, men det fratager ikke os forpligtelsen til at overvåge området og vurdere, om den lovgivning, vi har, er god nok, og det gør vi også løbende. Vi har set sager kørt igennem ved domstolene, som har givet kvinderne medhold. Vi fik for nylig en flot afgørelse for virksomheden W. S. Shamban Europa A/S, en afgørelse, som jeg tror vi var mange der var glade for. Desværre kom der malurt i bægeret, da vi oplevede, hvordan de mandlige kolleger på virksomheden reagerede med trusler om boykot af fremtidigt samarbejde m.v.

Det er altså stadig væk holdningsmæssige barrierer, vi slås med ude på den enkelte arbejdsplads, blandt kolleger og blandt arbejdsgivere. Det kan vi ikke lovgive os ud af; det må man simpelt hen få afgjort ved domstolene.

Og så er spørgsmålet, om vores lovgrundlag er tilstrækkeligt i dag eller vi har brug for yderligere redskaber på området, sådan som Socialdemokratiet lægger op til. Jeg stiller mig tvivlende over for, om det er nødvendigt at komme med yderligere ændringer af vores lovgivning. Det er muligt, at det bliver nødvendigt, og vi vil under udvalgsarbejdet gå meget konstruktivt ind i en diskussion og en afklaring af, hvad der ligger i de forskellige elementer, som Socialdemokratiet foreslår.

Men der er en række ting, vi er bekymret over. Jeg kan ikke nå at komme ind på alle områderne her, men det er ingen hemmelighed, at vi umiddelbart ikke er særlig glade for omvendt bevisbyrde. Det er én ting.

En anden ting er, at det ikke er muligt bare at give Ligestillingsrådet en kompetence, som ellers kun har været hos offentlige, kontrollerende myndigheder. Det kan man ikke bare gøre uden i hvert fald at vurdere og overveje det meget grundigt.

Endelig ser vi nogle problemer i at give alle og enhver ret til at se, hvad naboen på arbejdspladsen får i løn. Vi ser også andre problemer i forslaget, men vi vil gå konstruktivt ind i udvalgsarbejdet.

Jeg må desværre sige, at som det ligger på nuværende tidspunkt, må vi afvise forslaget. Jeg håber, at Socialdemokratiet vil bidrage til, at vi får opklaret de problemer, som Det Konservative Folkeparti har i forhold til forslaget, for jeg mener, det er utrolig vigtigt, at vi har et så bredt flertal som overhovedet muligt bag lovgiv-

ningsinitiativer på dette område. Det er trods alt en sag, vi alle er meget optaget af og meget indstillet på at få løst tilfredsstillende.

(Kort bemærkning).

Lone Møller (S):

Jeg er helt enig med fru Pia Christmas-Møller i, at det var en flot afgørelse, vi fik i forbindelse med sagen på W. S. Shamban Europa A/S. Jeg er også enig i, at vi ikke kan lovgive om, hvordan mændene på en arbejdsplads skal reagere. Men en af de ting, som blev klart deng, var jo, at det erfaringsmæssigt tager utrolig lang tid at få afgjort en sag. Det kan ikke være rimeligt, at der skal gå flere år, fra man rejser en sag, til den bliver afgjort, fordi man har problemer med at få oplysninger til at belyse sagen.

Denne sag blev kun belyst i forbindelse med lønforhold af velvilje fra en SiD-afdeling. Det var bestemt ikke, fordi virksomheden var særlig velvillig. Det er derfor, vi med dette lovforslag vil sikre, at man får forbedrede muligheder, bl.a. når man rejser en ligelønssag.

Pia Larsen (V):

Først vil jeg gerne sige, at også Venstre ser meget alvorligt på den manglende ligeløn, der desværre stadig er en kendsgerning alt for mange steder. Jeg vil også gerne sige, at vi i Venstre undrer os meget over, at ligeløn ikke har fyldt mere i de seneste overenskomstforhandlinger, end tilfældet har været.

Alligevel må vi afvise dette forslag fra Socialdemokratiet. Socialdemokratiet ønsker at give Ligestillingsrådet muligheder for at indhente erklæringer fra særligt sagkyndige, når rådet behandler konkrete sager. Vi har lige hørt arbejdsministeren sige, at Ligestillingsrådet ikke selv har penge nok til at finansiere det, og det betyder, at pengene skal skaffes et andet sted. Derfor synes jeg, at Socialdemokratiet burde komme med et udspil til finansiering, som ikke ender med en ekstra regning til skatteborgerne, og det vil Venstre se meget positivt på.

Desuden ønsker Socialdemokratiet at give Ligestillingsrådet og eksperter ret til at gå på virksomhedsbesøg for at undersøge arbejdsforholdene. Den slags tiltvingen sig adgang på de enkelte arbejdspladser må Venstre stærkt afvise. Ligestillingsrådet har ikke kompetence til at træffe afgørelser i konkrete sager, rådet må kun udtale sig om sagen. Virksomhedsbesøg af den

[Pia Larsen]

foreslåede art vil give Ligestillingsrådet samme kompetence som forvaltningsmyndigheder, hvilket Venstre finder meget betænkeligt. Ligestillingsrådet er ikke og skal efter Venstres mening ikke være en kontrolmyndighed.

Som tredje punkt ønsker Socialdemokratiet at indføre ved lov, at kvinder, som overtager en jobfunktion fra en mand, skal have samme løn som deres forgænger. Efter Venstres opfattelse er det vigtigt, at Folketinget blander sig så lidt som muligt i forhold, der primært vedrører arbejdsmarkedets parter. Der har tidligere i Tinget været enighed om, at det er arbejdsmarkedets parter, der har ansvaret, og sådan skal det fortsat være. Der skal lægges vægt på de frie forhandlinger parterne imellem, og endelig findes der jo på arbejdspladserne samarbejdsudvalg og lign., som kan tage sig af den slags sager. Det er ikke en opgave for Folketinget.

Socialdemokratiet ønsker også at give en lønmodtager ret til at indhente skriftlige oplysninger om løn- og arbejdsvilkår fra arbejdsgiveren. Det må være op til den enkelte, hvorvidt man ønsker, at ens kollega skal vide, hvad man får i løn. Det er en krænkelse af den enkeltes personlige frihed, hvis arbejdsgiveren skal videregive oplysninger om løn og andre personlige forhold.

Venstre finder, at den eksisterende lovgivning på området stort set er god nok. Vi må til stadighed være opmærksomme på, at man ikke kan lovgive sig ud af alle problemer. De fleste ligelønsproblemer egner sig kun til at blive løst af arbejdsmarkedets parter eller ude på de enkelte arbejdspladser. Med den begrundelse kan vi ikke stemme for L 156.

(Kort bemærkning).

Lone Møller (S):

Jeg vil godt spørge Venstres ordfører, hvorfor Venstres ordfører er så betænkelig ved at give Ligestillingsrådet mulighed for at påse, om loven bliver overholdt.

Det er klart, at hvis der bliver udgifter forbundet med dette, er Socialdemokratiet selvfølgelig indstillet på at være med til at finde midler, så Ligestillingsrådet kan leve op til de forpligtigelser, som vi pålægger det i henhold til lovgivningen.

Lilli Gyldenkilde (SF):

Det går den helt forkerte vej i øjeblikket med

hensyn til ligeløn. De seneste statistikker viser det med al ønskelig klarhed. En miniundersøgelse vedrørende kommunepuljeordningen viser f.eks., at nogle steder har mænd i gennemsnit fået 7.046 kr., mens kvinderne har fået 4.800 kr. af de personlige tillæg. Det er tal til eftertanke, synes jeg. De seneste statistikker for funktionærer viser en gennemsnitsløn på 23.000 kr. om måneden for mænd og godt og vel 16.000 kr. om måneden for kvinder.

Det, vi diskuterer her, er, hvilke redskaber der skal til, for at der kan komme andre boller på suppen, og jeg skal love for, at det er tiltrængt. Jeg synes, det var helt utroligt at høre Venstres ordførers tale her, for hvis argumentationen i den skulle være gennemført, så skulle hun jo afskaffe den ligeløn, vi trods alt har.

Når vi diskuterer ligeløn her i Folketinget, så er det, fordi vi har ligelønslove, og det, der er fremsat forslag om nu, er en ændring, så ligeløns- og ligestillingslovene bliver bedre. Der kan ikke være tvivl om, at det tiltrænges.

Vi har for nylig haft en høring i Folketinget. For første gang i historien har vi fra Arbejdsmarkedsudvalgets side lavet en ligelønshøring, og den havde vi god glæde af. Ud af den er der kommet en udmærket pjece, som jeg da ikke skal undlade at gøre opmærksom på. Den skulle være omdelt til samtlige folketingsmedlemmer, men hvis den ikke er det, så synes jeg, man skal bede om den, for den er ganske god at blive klog af.

Den siger nemlig noget om, at på trods af at vi har haft ligelønslove i ganske mange år, har vi rent faktisk ikke ligeløn. Den siger noget om, hvad det er for problemer, vi har at slås med, siden vi ikke har ligeløn. Der er mange udmærkede redskaber i den pjece, der er kommet ud af det, og den vil jeg anbefale til læsning.

Der er f.eks. noget om, at holdningerne skal ændres. Jeg er ikke uenig med hverken Venstre, De Konservative eller nogen andre, der finder på at sige det – heller ikke med Dansk Arbejdsgiverforening, som siger det samme. Der skal en holdningsændring til, det er helt korrekt. Der skal den holdningsændring til, at kvinder bliver vurderet efter præcis samme målestok som mænd, at vores arbejde som kvinder bliver fuldt ud respekteret, sådan som mænds arbejde bliver respekteret.

Ingen af os kvinder herinde ville vel drømme om, at vi skulle have mindre i løn end vores

[Lilli Gyldenkilde]

mandlige kolleger, som vi sidder side om side med og hopper op på talerstolen efter og ned igen. Ingen vil vel drømme om det. Det kan godt være, at nogle ville sige, at man ikke kunne sige, arbejdet havde samme værdi, det skal jeg lade være usagt, men i alt fald kunne vi jo ikke drømme om, at vi ikke skulle have ligeløn. Og det siger jo noget om holdninger i denne sag. Der skal holdningsændringer til.

Vi ved, kvinder skal have mere uddannelse, så der kan komme kvinder ind på alle niveauer i samfundet, for det er en af metoderne til at komme videre. Vi ved også med de redskaber, der er brugt i overenskomstforhandlingerne de sidste par gange, at vi må råbe kvinderne og ikke mindst mændene op, så de indser, at mændene må holde igen, hvis kvinderne skal have noget af de puljeordninger, som man nu skal fordele ude på de enkelte arbejdspladser – det være sig offentlige eller private.

Hvis vi ikke får opbygget denne solidaritet inden for egne rækker, så får vi ikke ligeløn. Det er nødvendigt nu om dage at sige til kvinderne, at nu må de altså gå ud og slås, og så må de få de dér mænd med sig, og hvis de ikke kan det, så må de gå sammen og stemme dem ned. Der er ingen vej udenom. Jeg ved, der er nogle, der siger: Jamen det er jo at fordele elendigheden. Ja, men sådan er vilkårene, og så må vi altså gøre det.

Jeg skal hilse forslagene fra Socialdemokratiet velkommen. Jeg vil sige, at for SF er omvendt bevisbyrde en stor ændring af retspraksis her i landet, og vi har drøftet det meget frem og tilbage. I dansk retspraksis har man normalt ikke omvendt bevisbyrde, men vi synes altså, at det i denne sag må være sådan, at det er arbejdsgiveren, der – hvis han kan – må bevise, at han ikke har fyret folk på grund af deres køn.

Spørgsmålet kan godt stilles, hvor meget dette kommer til at hjælpe, for i et samfund, hvor det er arbejdsgiveren, der alene leder og fordele arbejdet, vil det til syvende og sidst være ham, der skriver på en afskedigelseserklæring, hvad der er afskedigelsesgrunden, og han er jo forhåbentlig ikke så dum, at han skriver, at det er på grund af køn og på grund af, at vedkommende har bedt om ligeløn, at der sker afskedigelse. Man kan diskutere, hvor meget der kommer ud af det, men lad os prøve det, og lad os prøve de øvrige tiltag, der er i dette forslag, for vi skal jo videre. Lad os få en fornuftig debat

om det i udvalget, hvor vi også kan se de domme, der hidtil har været afsagt, og især de sidste, som har været afsagt til kvindernes gunst – om jeg så må sige. Vi kan prøve at se på dem og så håbe, at vi alle sammen kan blive klogere. Der er i hvert fald nogle af os, der trænger til det.

(Kort bemærkning).

Pia Larsen (V):

Jeg vil gerne sige til fru Lone Møller, at hensigten vel ikke er at overflødiggøre tillidsfolk og samarbejdsudvalg på arbejdspladserne, og jeg mener, at de kan varetage den funktion, som Socialdemokratiet ønsker at Ligestillingsrådet skal overtage.

Dernæst vil jeg sige til fru Lilli Gyldenkilde, at vi jo netop blev enige om, at det er en holdningsændring, der skal til, for loven er der allerede, så det skal foregå på arbejdspladserne og mellem arbejdsmarkedets parter.

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Det, der bringer mig herop, er fru Lilli Gyldenkildes bemærkning om, at det går gruelig galt på alle leder i denne sag. Jeg synes, at vi lige skal have fat i, at der faktisk er en glædelig nyhed fra det statslige område, hvor kvinderne får mest ud af lønpuljerne. De har rent faktisk i 1989 fået 900 kr. mere om måneden end mændene, og det synes jeg dog også skal noteres i denne debat. Det er altså ikke alle vegne, at der er en helt forkert udvikling i gang.

Med hensyn til fru Lone Møllers bemærkninger om Ligestillingsrådets kompetence tillader vi os fra konservativ side at stille det spørgsmål: Hvad vil der ske på andre områder, hvis vi udvider kompetencen? Det er en principiel diskussion, der åbnes for med lovforslagets udvidelse af Ligestillingsrådets kompetence, hvorefter det uden retskendelse kan komme fysisk til stede på virksomhederne, og jeg mener, at vi er nødt til at vurdere, hvad følgevirkningerne kan blive på andre områder.

Men det skal slås fast, at når vi diskuterer dette lovforslag, er det alene en diskussion om metodevalg, om, hvordan vi bedst sikrer en udvikling, vi kan være tjent med, hvorefter vi hurtigst muligt får reel ligeløn i Danmark. Lad os slå det fast ved denne debat. Det er en diskus-

[Pia Christmas-Møller]

sion om, hvordan vi får tilrettelagt de bedste redskaber for at nå vort fælles mål.

(Kort bemærkning).

Lone Møller (S):

Til fru Pia Larsens bemærkninger om, at ligestillingsproblemer skulle afgøres i samarbejdsudvalg og blandt tillidsfolk, for at de ikke skulle gøres arbejdsløse, vil jeg endda gå så langt, at jeg på Socialdemokratiets vegne vil sige, at hvis fru Pia Larsen kan vise mig, hvor tillidsrepræsentanter og samarbejdsudvalgsmedlemmer har nogen som helst hjemmel til at kræve at få lønoplysninger, så er det jo ikke nødvendigt med dette forslag. Det er jo rent faktisk nødvendigt, fordi man ikke som tillidsrepræsentant eller SU-medlem har nogen muligheder. Men hvis jeg kan få et svar på det, så vil jeg gerne overveje, om vi måske skulle tage forslaget tilbage.

(Kort bemærkning).

Lilli Gyldenkilde (SF):

Jeg skal medgive fru Pia Christmas-Møller fra De Konservative, at det er rigtigt, at inden for staten ser det anderledes ud. Inden for det offentlige område, inden for staten, er det lykkedes for kvinderne at komme godt igennem. Og det er, fordi de er veluddannede, man har et ligestillingsprogram i det offentlige, man har fokuseret på det her – jeg vil sige: ikke tilfældigt, for vi er jo nogle stykker, som nu de senere mange år har rejst den ene debat efter den anden, har fået vedtaget dagsordener, fået lavet handlingsplaner, som indtil videre egentlig kun har omhandlet staten. Det er derfor, at det her sker, men vi skal da helst videre.

Det er derfor, at vi er nødt til at presse på, og det er derfor, at jeg, når jeg fortæller om det offentlige og hvordan det ser ud, naturligvis tager de tal, der ser helt rædselsfulde ud. Men jeg skal medgive fru Pia Christmas-Møller, at det er korrekt, at inden for staten har kvinderne klaret sig fint. Og det er godt, og vi skal videre ad den vej.

Så skal jeg sige til Venstres ordfører, at det er rigtigt, vi er enige i, at der skal en holdningsændring til her, men det er da også sådan, at en sådan holdningsændring altså ikke kommer af sig selv. Der bliver nødt til at være pres på, for at den holdningsændring skal komme, og er der

noget, der presser, så er det jo bl.a. vore diskussioner herinde. Og da vi har en ligelønslov og vi indtil nu ikke synes, den fungerer godt nok, fordi det tager så lang tid, fra man sætter nogle ting i gang, og indtil man kan komme videre, så er der god grund til at prøve nogle nye redskaber i den lov, og det er det, jeg her giver tilslutning til at vi godt vil prøve. Men det skal da ikke afvises, at der er problemer med at ændre retspraksis her.

Så til slut skal jeg sige, fordi Venstres ordfører igen siger, at det er hemmeligt det her med, hvad man får i løn: Jamen altså, det er jo ikke mere hemmeligt, end at vi har statistikker, som Dansk Arbejdsgiverforening selv giver oplysninger til, for uden statistikmateriale kunne vi slet ikke have denne diskussion. Så hemmeligt er det altså heller ikke og bør det heller ikke være.

Derfor synes jeg, at vi skal støtte dette forslag.

Annette Just (FP):

Så har vi endnu en gang den fine diskussion om kønsopdelt arbejdsmarked, og selv om vi i Folketinget – jeg tror alle partier – på den ene eller den anden måde er meget enige i, at det skal vi endelig ikke have, så må jeg dog konstatere, at hver gang vi har disse diskussioner om ligeløn og kvinder på arbejdsmarkedet og lign., så er det kun kvindelige medlemmer, der bliver sat til at være ordførere. Jeg er lige ved at have en lille smule ondt af ministeren, for han kan ikke skiftes ud til at være en kvinde for et enkelt punkt; det kan være, at der er nogle, der ville ønske det, men det er så noget andet.

Jeg synes egentlig, vi er nået langt frem, men jeg vil meget gerne medgive – og det gør Fremskridtspartiet også – at det er forkert, at der er forskel på lønområdet for lige arbejde. Men vi gør ikke kvinderne nogen tjeneste ved ustandselig at komme og sige, at så skal de have særregler, så skal de have særlovgivning, nu skal vi lave noget specielt for kvinder. Lad os dog erkende, at når vi er på arbejdsmarkedet, er vi mennesker alle sammen. Det er der ikke én, der har talt om, men om, at vi skal have særregler for kvinder.

Vi skal ikke have kønsopdelt arbejdsmarked, vi skal have et arbejdsmarked for mennesker. Vi skal ikke have lønforskel mellem mænd og kvinder. Vi skal have nogle kvinder, der tør ret-

[Annette Just]

te ryggen og sige: Vi er mennesker. Det er den holdningsændring, vi trænger til. Vi skal ikke bøje os ned og sige: Uha, vi skal prøve på at få næsten lige så meget som den mand, hvis job vi overtager nu. Lad os da få mere; vi kan som regel gøre det bedre.

Dermed siger jeg også: Ja, det er en holdningsændring, der skal til. Men jeg tror nok, at den største holdningsændring i virkeligheden bør foregå hos kvinderne og aldeles ikke ved, at arbejdsmarkedets parter sætter sig ned og bestemmer, for hvem er det så, der taler disse fine kvinders sag? Ja, det er kvinder igen. Hvorfor i alverdens riger og lande skal vi have specielle organisationer for kvinder, hvis man nu tænkte den tanke, at vi er mennesker alle sammen på arbejdsmarkedet?

Derfor er mit bedste forslag i virkeligheden: Lad dog de kvinder få nedlagt Kvindeligt Arbejderforbund, Husligt Arbejder Forbund og Ligestillingsrådet og så erkende, at vi er mennesker, og så lad loven være lige for alle. Det tror jeg at vi gør alle på arbejdsmarkedet en langt større tjeneste ved, og derved har jeg selvfølgelig også fået sagt, at Fremskridtspartiet ikke kan støtte dette lovforslag.

Mimi Jakobsen (CD):

Med hensyn til debatten her i dag synes jeg, man kan glæde sig i hvert fald over tre ting. For det første, at ordførerrækken alene tæller kvinder, for så er man da i godt selskab.

For det andet, at der dog er ikke mindre end tre herrer til stede, som jeg gerne vil rette en personlig tak til – nu er statsministeren og arbejdsministeren her jo nok i embeds medfør, justitsministeren skynder sig ud ad døren, ser jeg – men jeg vil da gerne rette en tak til oven i købet en Centrum-Demokrat, der har fundet tid til at lade vejen gå forbi.

Endelig hørte jeg nede i baggangen hernede, inden jeg gik op og skulle være ordfører, at kvinder bør tie i større forsamlinger; det synes jeg også vi kan glæde os over ikke bliver noget problem i dag.

Med hensyn til selve lovforslaget synes jeg, det er udmærket, at Socialdemokratiet rejser nogle forslag. Noget af det synes jeg lyder vældig fornuftigt, f.eks. at Ligestillingsrådet har ret til at indhente erklæringer, og at det skulle kunne give en kortere sagsbehandlingstid og give bedre resultater og sådan noget. Det kan også

være, det koster nogle penge, det må vi jo så have nogle beregninger af, men det lyder da meget rimeligt.

Jeg ved ikke, hvor meget jeg bryder mig om, at man skal ud og kontrollere. Det synes jeg vi skal drøfte, for problemet er jo, hvor mange organer man skal have ud på virksomhedsbesøg, og dér må vi jo lave en prioritering. Men at man skal have grundig dokumentation for, hvordan tingene foregår, er jeg bestemt ikke uenig i.

Jeg kan ikke helt vurdere, også efter at have lyttet til ministeren, om det er relevant at tage EF-Domstolens dom op. Der er måske også et spørgsmål om, hvordan man skal fortolke den og sådan noget, men alt i alt vil jeg sige, som vel også egentlig alle øvrige ordførere måske bortset fra fru Annette Just har sagt, at det er for galt, og vi vil gerne skubbe til. Spørgsmålet er hvordan, og lad os så se på det under udvalgsbehandlingen.

Jeg tror, vi kan sige, at det er udmærket, vi løbende får nogle forslag til det. Om vi kan støtte dem alle sammen, ved jeg såmænd ikke; det er ikke sikkert, men så kunne det jo være, der kom nogle andre forslag frem under udvalgsbehandlingen, så det er udmærket at tage nogle initiativer på dette område.

Fru Annette Justs forslag og i og for sig meget smukke visioner om, at man ikke skal have kønsopdelt arbejdsmarked, og at vi alle er mennesker, det synes jeg da fru Annette Just har meget ret i, men jeg tror, vi skal vente en 10-15 år med at tage det forslag, fru Annette Just. Jeg elsker folk med langtrækkende visioner, men jeg tror, at det ærede medlem er lidt for tidligt ude med forslaget, for sådan ser det altså heller ikke ud.

Der er stadig væk en hær af – indrømmet – kvinder med for lidt selvtillid, for det er i høj grad også hos kvinderne selv, der skal ske en holdningsændring – enig. Man har ikke den frækhed, man har måske for megen selvkritik til at gå op og slå på døren på den måde, som mange mænd gør det på arbejdsmarkedet. Der ligger nok en del af problemet. Men den anden del er der også, nemlig at kvinderne er en stor hær af serviceydende skabninger på arbejdsmarkedet, som går rundt og er sekretærer og varter op og gør ved og sørger for, at mændene kan fungere i deres job. Den ligger der også.

Så velkommen til visionerne, men jeg tror, vi skal udsætte den sag 10-15 år til. Så lad os tage den op igen.

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Jeg vil lige sige til fru Mimi Jakobsen, at vi fra konservativ side er helt enige i, at Ligestillingsrådet skal have ret til at få de oplysninger, der er nødvendige for, at de kan vurdere, om der skal rejses sager. Den ret har vi givet dem lovgivningsmæssigt for godt og vel et år siden, så der er i og for sig ikke nogen nydannelse i det forslag, der ligger fra Socialdemokratiet. Nydannelsen ligger i deres adgang til uden retskendelse at komme på virksomhederne, og det er dér, vi er en smule betænkelige, og dér er vi meget enige. Jeg synes lige, det skulle præciseres.

Lone Dybkjær (RV):

Nu, statsministeren er til stede, vil jeg benytte lejligheden til mere officielt at kvittere over for statsministeren, fordi han allerede har fulgt op på ligestillingsdebatten, som vi havde i Folketinget, og hvor statsministeren blev opfordret til at rette henvendelse til amter og kommuner om, at de i højere grad skulle være opmærksom på de problemer, vi havde, når det drejede sig om ligestilling. Jeg var glad for at se, at statsministeren gjorde det. Jeg tror, at det er den type pression, der er med til at ændre på tingene. Trods alt er det dog ikke hver dag, amter og kommuner får en eller anden henstilling fra landets statsminister, så jeg var egentlig glad for, at det skete, og tænkte, at det var nu ikke så ringe endda.

Så vil jeg i øvrigt sige, at der jo selvfølgelig stadig væk er behov for, at man arbejder med det, og det er jo også karakteristisk, at det er kvinderne, der gør det. Når nu fru Mimi Jakobsen kom med et par betragtninger om den sag, så kan jeg komme med, at jeg stort set startede min politiske karriere i Det Radikale Venstre, da jeg var 30 år, med at få kvindeudvalget nedlagt. Det er atter genoprettet. Jeg troede selvfølgelig på det tidspunkt, at ligestillingen var gennemført; det var sådan set ikke noget problem, jeg var jo selv blevet ingeniør. Så det kunne ikke nytte, at vi sad dér i kvindeforsamlinger sådan som her i dag med en enkelt repræsentant i form af en velvillig mand og drøftede disse ting, for det bragte ikke ligestillingen videre.

Men jeg bliver nødt til at sige, at det altså heller ikke bringer ligestillingen videre at nedlægge Ligestillingsrådet, så jeg tror altså, at kvin-

derne stadig væk er nødt til at påtage sig arbejdet med at få skaffet lige løn til kvinder. Jeg tror ikke, vi skal regne med, at der bortset fra en enkelt undtagelse er nogen mænd, der virkelig aktivt vil arbejde med denne sag. Hvorfor i alverden skulle de dog også det, kan man sige.

Så er jeg selvfølgelig enig med de tidligere ordførere, der har sagt, at det drejer sig om holdninger, og det vil jeg derfor ikke holde et langt indlæg om. For det er jo dér, der er en række konkrete barrierer. Men så mener jeg i øvrigt, at hovedproblemet er, at vi har den opdeltede beskæftigelse. Der er jo ikke et stort problem med ligestilling dér, hvor vi har stort set lige mange mænd og kvinder inde i billedet, men det, vi jo hele tiden ser, er, at så snart kvinder dominerer et eller andet område, så bliver det et lavtlønsområde. Jeg mener f.eks. sundhedsuddannelserne, lægeuddannelsen i Sovjet – nu er det ikke, fordi man skal tage det frem, men selv dér er det lykkedes at få lavere løn til kvinderne selv ved et arbejde, som vi her da ikke betragter som et udpræget lavtlønsarbejde. Det vil altså sige, at det ikke bare er et dansk fænomen; det er selvfølgelig et verdensfænomen. Selv om man har en uddannelse, vil det altså lykkes at få lavere løn til kvinder, så snart kvinder er de dominerende på arbejdsmarkedet, og det hænger selvfølgelig sammen med vores familiestruktur eller i hvert fald den familiestruktur, som engang var der.

Derfor tror jeg – og det vil jeg også godt sige som indledende betragtning til det udvalgsarbejde, der skal foregå – at vi kommer til at arbejde utrolig meget mere med, hvordan vi får hold på den opdeltede beskæftigelse. Hvis ikke vi i højere grad gør det, hvis ikke vi får hold på det, så har det meget lange udsigter med lige løn. Jeg mener altså – og det kan man også forstå – at det ikke skal ske ved, at man nedlægger Kvindeligt Arbejderforbund eller den slags; det tror jeg ikke på, og nu tager jeg altså erfaringerne fra mit eget liv. Men jeg tror alligevel, at vi må prøve på, om vi kan finde nogle veje.

Når det drejer sig om det konkrete forslag, vil jeg sige, at jeg nok er lidt betænkelig ved dette, at man skal gå ud på arbejdsmarkedet, hvorimod jeg er lidt blødere over for spørgsmålet om den omvendte bevisbyrde, fordi jeg synes, det er noget, vi i virkeligheden nogle gange har anvendt med held. Jeg er også opmærksom på regeringens bemærkninger til det, men det har jo

[Lone Dybkjær]

altså ikke forhindret, at vi i andre sammenhænge har gennemført omvendt bevisbyrde.

I sammenhæng med afskedigelse synes jeg at de 24 måneders løn lyder højt i forhold til, hvad vi i øvrigt har sagt. Det er sådan mere for, at vi ikke får de øvrige bestemmelser devalueret, at jeg synes, 24 måneder ligger i overkanten.

Men jeg synes, der er god grund til, at vi får arbejdet med det. Det var fint, at der blev arrangeret en høring om det, men vi må på en eller anden måde se, om vi kan få brudt nogle nye barrierer; ellers tror jeg, det kan blive vanskeligt for alvor at få gennemført den lige løn. Og den aller alvorligste barriere er efter min opfattelse, hvordan vi kan komme igennem med at have en mindre opdelt beskæftigelse, altså en beskæftigelse, der er mindre opdelt på køn.

(Kort bemærkning).

Annette Just (FP):

Jeg vil gerne svare fru Lone Dybkjær, for det lod til, at det ikke var helt forstået, hvad jeg egentlig sagde, og i hvert fald hvad jeg mente, når jeg talte om, at Kvindeligt Arbejderforbund, føler jeg, er en stor hindring for lige løn for kvinder.

Når nu fru Lone Dybkjær siger, at hun er uddannet som ingeniør, er ikke nogen i tvivl om, at når fru Lone Dybkjær får en stilling som ingeniør, vil det være på lige vilkår, uanset om hun var en mand eller en kvinde – og hun er da heldigvis en kvinde, kan man se. Det er det jo bl.a., fordi der for arbejdsmarkedets parter, når de skal sidde og diskutere løn, ikke er noget, der hedder løn for kvindelige ingeniører og løn for mandlige ingeniører.

Men når vi taler om en anden gruppe personer, som er lidt lavere aflønnet, så skal arbejdsmarkedets parter pludselig sidde og tale om løn for mandlige arbejdere og løn for kvindelige arbejdere. Så står vi godt nok med en lov og siger, at der skal være lige løn. Men det er altså to forskellige forhandlinger, man skal igennem, og så er det, vi må erkende, at det ikke altid lykkes lige godt.

Så er det, at jeg siger: Hvis man sammenlagde disse fagforeninger, så tror jeg på, at de, der skal forhandle – om det så er mænd eller kvinder, det er for mig bedøvende ligeegyldigt – vil stå meget stærkere, og så vil der ikke være én, der bagefter kan komme og sige: Jamen fordi hun er kvinde, kan hun ikke få det samme i løn.

Man kan ikke lave en opdeling, når det er med i den samme overenskomst.

Derfor er det, jeg siger: At blive ved med at lave en særskilt ordning for kvinder er lige så tåbeligt som at lave en særskilt ordning for racer, farver eller lignende. Vi er mennesker alle sammen, og derfor skal vi altså også erkende det og så være i én slags fagforbund, eller hvad det nu skal være; vi skal ikke lave særregler for kvinder.

(Kort bemærkning).

Lone Dybkjær (RV):

Nej, jeg havde faktisk forstået, hvad det var, fru Annette Just sagde, og jeg er ikke uenig i, at det, at der er den opdeling, i sig selv er problemskabende. Det var derfor, at jeg selv gik ind på den opdeltede beskæftigelse.

Jeg synes derfor, at det, man skulle prøve at arbejde på, er, hvordan vi kan komme om ved den opdeltede beskæftigelse, og så vil det jo automatisk overflødig gøre det kønsopdelte organisationsområde også. Jeg tror bare ikke, at det er den rigtige vej at gå først at nedlægge Kvindeligt Arbejderforbund og så regne med, at det sker bagefter. Det kan man jo have forskellige meninger om, men jeg er enig i problemstillingen, at det i sig selv kan risikere at være bevarende. Jeg tror bare på, at hvis ikke man har den pressionsgruppe i dag, så sker der ikke noget – om man vil bruge udtrykket »pressionsgruppe« i sammenhæng med Kvindeligt Arbejderforbund.

Det var derfor, jeg var lidt optaget af, hvordan vi i realiteten kunne gå ind og styrke Kvindeligt Arbejderforbund; det er sådan set det, det handler om. Der er problemer med ligestilling alle mulige steder, men nu kunne vi prøve at tage os af de steder, hvor der faktisk er tale om, at der bliver en ekstrem social skævhed også. Derfor mener jeg, at det er Husligt Arbejder Forbund og Kvindeligt Arbejderforbund, det drejer sig om, og hvordan vi kan gå ind og støtte de grupper. Det er i virkeligheden det, det handler om, hvis vi skal diskutere ligeløn. Måske skulle vi i virkeligheden være mere kontante og præcise på det felt frem for at gøre så mange andre mere eller mindre akademiske tiltag eller i hvert fald nogle, der kan være til gavn primært for akademikere.

(Kort bemærkning).

Lilli Gyldenkilde (SF):

Det lyder, som om man ikke er helt klar over, hvad der sker på arbejdsmarkedet. Kan det passe? Der sker jo en masse i øjeblikket. Der er jo store diskussioner i fagbevægelsen om, hvordan man fremover skal strukturere sig, og man er meget langt i de diskussioner, så det synes jeg ikke bør optage vores tid ret meget, når vi diskuterer dette lovforslag, for det klarer sig, og det klarer sig et andet sted.

Jeg synes, det er langt vigtigere at tage fat om spørgsmålet om, hvorvidt der, selv om den struktur bliver i orden, stadig væk vil være forskelle. Nu havde vi et eksempel med en ingeniør, og jeg kan give et andet eksempel: én, der står på en virksomhed og kører papir fra store ruller over på små ruller, pakker dem ind og sender dem ud til bagerjomfruerne, som skal pakke flødekagerne ind i dem. De, der står ved den maskine, der skal køre papiret fra de store ruller over på de små ruller, får ca. 20 kr. mindre i løn end ham, som kører de store ruller hen på et eller andet maskineri, og som egentlig ikke skal løfte noget som helst. Sådan er virkeligheden. De er i samme fagforening, de er i SiD begge to. Ikke desto mindre får den ene altså meget mindre i løn end den anden, og sandheden er, at bagerjomfruen aldrig ville få det papir, hvis der ikke var denne kvinde, som stod og pakkede det ind og sendte det ud, efter at det var kørt fra store ruller over på små ruller.

Sådan er virkeligheden på de områder, hvor der er tale om lavtløn, for det er nemlig i de ufaglærtes rækker, der er de allerstørste problemer, og det skal vi være opmærksom på. Derfor er det rigtigt, som fru Lone Dybkjær siger, at det, vi skal tage fat på, jo er, hvordan vi sikrer, hvordan vi får gjort det sådan, at kvinder kommer ind på alle planer, så man ikke kan spille mænd og kvinder ud imod hinanden, fordi der er flere af den ene slags det ene sted i modsætning til det andet sted, og i det øjeblik, der er det, så bliver det automatisk lavtlønsområder. Det er det, vi skal have taget fat i.

Det får vi ikke helt gjort med dette forslag, men det peger i hvert fald i en retning, man kan arbejde hen imod, så man også kan gøre indhug på dét, og det mener jeg er det nødvendige, vi kan gøre herinde. Så skal der jo et samspil i gang med dem udenfor også.

(Kort bemærkning).

Pia Larsen (V):

Jeg ventede lidt med at bede om ordet, fordi jeg regnede med, at jeg skulle skældes mere ud, og så ville jeg gerne samle lidt op. Det gælder dette med Dansk Arbejdsgiverforenings lønstatistikker fra fru Lilli Gyldenkildes indlæg før, og dér behøver man vel næsten ikke at understrege, at der er en kæmpeforskel mellem statistikker fra Dansk Arbejdsgiverforening eller andre organisationer og konkrete lønoplysninger mellem ofte nogle ganske få personer på den enkelte arbejdsplads.

Jytte Andersen (S):

Som en lille stilfærdig bemærkning fra et medlem af Kvindeligt Arbejderforbund vil jeg godt sige, at jeg er lykkelig for, at det ikke er her i salen, der skal tages stilling til, om forbundet skal bestå eller forbundet ikke skal bestå.

Jeg synes, man kan konstatere en meget bred enighed her i salen, når det drejer sig om den almindelige forargelse over, at vi ikke er kommet længere i spørgsmålet om ulige løn for arbejde af samme værdi, og den forargelse er jo altid et godt udgangspunkt for den videre diskussion. Men man kan til gengæld også godt konstatere visse forskelle i opfattelsen af, hvad der er det politiske ansvar, og hvad der er parternes ansvar.

Det politiske ansvar blev jo egentlig ganske præcist formuleret og vedtaget af et bredt flertal i Folketinget, da vi stemte om dagsordenen den 21. februar i år, hvor vi i et af punkterne siger, at bestræbelserne for at sikre ligeløn skal intensiveres. Det forslag, vi så har fremsat, er vores bud på, hvad man fra politisk hold kan bidrage med for at få intensiveret arbejdet omkring ligeløn og få fremmet sagen lidt hurtigere, end det tilsyneladende er sket, eller som vi jo ved, det ikke er sket i tilfredsstillende grad.

Som sagt er forslaget et bud på nogle bedre instrumenter til ligelønsarbejdet. Det er også et bud på, hvordan vi kan få afspejlet EF-Domstolens praksis i vores lovgivning, og man kan selvfølgelig have forskellige opfattelser af, som arbejdsministeren var inde på, om det nu er nødvendigt.

Ja, vi synes det er nødvendigt. Vi synes, der er en for lang sagsbehandlingstid. Vi synes, der er for mange forkerte afgørelser, og vi synes dermed, at hvis lovgrundlaget nu var lidt stær-

[Jytte Andersen]

kere, så ville man hurtigere kunne få omsat EF-Domstolens praksis til dansk hverdag for dette lands mænd og kvinder.

Jeg vil godt takke arbejdsministeren for bemærkningen om, at regeringen er enig med Socialdemokratiet i, at der fortsat skal arbejdes ihærdigt med disse svære problemer, og samtidig sige, at vi tror ikke på, at lovgivning løser alt, men vi tror, at lovgivning kan bidrage til, at der sker noget mere ude omkring.

Men vi finder det faktisk meget vigtigt at følge udviklingen lokalt på arbejdsmarkedet, og derfor er vi også glade for den samarbejdsaftale, som DA og LO har indgået. Vi tror, vi kan nå et stykke vej. Men den bygger jo på en enighed på arbejdsmarkedet, og vi ved jo godt, at der er en part på arbejdsmarkedet, der har for vane at nedlægge veto, hvis der er en udvikling på vej, man ikke synes om. Jeg skal nok være diplomatisk nok til at lade være med at nævne, hvad det er for en part, der nedlægger veto, når det begynder at snerpe sammen og disse ting vanskeliggøres. Der skal lyde en meget klar understregning fra Socialdemokratiets side af, at lovgivning ikke løser alt, men kan være et nødvendigt rygstød for det lokale arbejde og også et nødvendigt rygstød for at få samarbejdsaftalen til at blive en succes, når den på et eller andet tidspunkt skal evalueres.

Jeg kunne i virkeligheden høre på alle ordførerne, at der var en vis nervøsitet i forhold til dette med dels at trække på sagkyndig bistand fra Ligestillingsrådet og parterne, dels at kunne besigtige virksomheder og udførelsen af arbejdet. Jeg vil godt sige til det første, at vi selvfølgelig er parat til, hvis det er forbundet med omkostninger at give Ligestillingsrådet mulighed for at trække på sagkyndig bistand, så at se på det og prøve i fællesskab at få et finansieringsgrundlag for det. Det skal ikke komme an på det; det vil vi gerne være med til at kigge på.

Men det andet var vel egentlig også det største problem, forstod jeg, altså dette med at kunne komme ind og besigtige arbejdet. Og der var faktisk også en ganske stærk modvilje mod en synliggørelse af løndannelsen. Det må jeg sige at jeg har meget svært ved at forstå. Hvorfor i himlens navn er man bange for at lægge kortene frem, at få belyst, hvad det er for nogle jobfunktioner, der nogle gange kan give sagligt grundlag for, at der er en forskellig aflønning, men andre gange i hvert fald ikke giver sagligt

belæg for en forskellig løn, om det er kvinder eller mænd, der udfører det? Jeg må sige, at jeg er en smule uforstående.

Nu er jeg ikke jurist, så det kan godt være, der er nogle mere juridiske problemstillinger i det, men så lad os snakke om det. Men jeg har meget svært ved at acceptere forsigtigheden og nervøsiteten og kritikken af, at man ikke så åbent og så ærligt kan få lagt kortene på bordet, hvad enten det er løndannelse, eller det er arbejdets udførelse, det drejer sig om.

Så vil jeg også godt sige til arbejdsministeren, som finder det overflødigt at omsætte EF-Domstolens praksis og tvivlede lidt på, om det var rigtigt, det vi påstod i vores bemærkninger – sådan forstod jeg det i hvert fald – at vi har kigget på de præmisser, der ligger til grund for Danfoss-sagen, og heraf fremgår en opfordring til de forskellige parlamenter til at drage omsorg for og finde effektive midler, der gør det muligt at påse, at princippet overholdes – altså princippet om ligeløn. Det tolker vi på den måde, at det faktisk er en opfordring til de nationale parlamenter om at sikre et stærkere lovgrundlag. Vi ved jo, at princippet ikke overholdes. Det er vi sådan set heller ikke uenige om her, og vi mener faktisk, at der ligger en ganske præcis og stærk opfordring til os her i Folketinget.

Spørgsmålet om godtgørelse, og hvorvidt den er for omfattende, må vi prøve at drøfte i udvalget. Det er muligt, at fru Lone Dybkjær og arbejdsministeren har ret, og at det måske er for omfattende med de 24 måneders løn, og det er vi altså åbne for en drøftelse af.

Både fru Pia Christmas-Møller og fru Pia Larsen var ligesom arbejdsministeren meget forargede over, at der ikke var sket nok omkring ligeløn. Men jeg må nu sådan lidt stilfærdigt sige, at det virker noget modsætningsfyldt, at man på den ene side er meget forarget og på den anden side ikke vil bruge de muligheder, man som politiker har for at handle, så den forargelse kunne være forhistorie om 2, 3, 4 år. Det virker på mig en smule modsætningsfyldt, vil jeg godt sige.

Fru Pia Christmas-Møller stiller oven i købet spørgsmålet – og det tager jeg positivt: Er lovgivningen god nok? Det er den konservative ordfører, der stiller det spørgsmål, og det vil jeg godt kvittere for. Det er i hvert fald en åbenhed over for en diskussion, om lovgivningen er god

[Jytte Andersen]

nok, og jeg ser frem til et positivt og konstruktivt udvalgsarbejde, som mange ordførere også har givet tilsagn om.

Jeg vil godt takke fru Lilli Gyldenkilde for indlægget og for støtten til forslaget, ligesom jeg vil takke fru Mimi Jakobsen og fru Lone Dybkjær, som også havde en meget åben holdning til at få diskuteret tingene i udvalget. Jeg skal ikke komme med yderligere bemærkninger, som kunne risikere at bidrage til, at vi talte os længere væk fra hinanden, end vi har kunnet lytte os til her i salen og andre steder.

Jeg vil gerne slutte med at sige, at naturligvis handler dette meget om nogle holdningsændringer i det politiske system, i den faglige organisation og hos mænd og kvinder selv. Det er naturligvis anstødeligt at opleve mænds reaktion på den netop afsagte dom, at man fraskriver sig muligheden for at samarbejde med kvinderne på den pågældende virksomhed. Sådan noget kan vi simpelt hen ikke have, sådan noget bør vi ikke acceptere, og det bør vi også måske få signaleret lidt klarere her fra Folketinget.

Jeg takker for behandlingen og takker for muligheden for at få et godt og konstruktivt udvalgsarbejde.

Fjerde næstformand (Kirsten Jacobsen):

Jeg skal gøre ordførerne opmærksom på, at det her i huset ikke er kutyme, at man henvender sig til højere magter end regeringsmagten.

Arbejdsministeren (Kirkegaard):

Jeg skal gøre nogle ganske få bemærkninger til enkelte af ordførerne og så i øvrigt komme med nogle mere generelle betragtninger.

Til fru Lone Møller, som startede med at konstatere, at det ikke var godt nok, det, der foregik på arbejdsmarkedet med henblik på at opnå en større grad af ligeløn, at vi oven i købet skulle gå den forkerte vej, og at nu må der altså gøres noget ved det: Dette udgangspunkt synes jeg er ganske frugtbar, og en sådan indgangsvinkel til arbejdet vil jeg også meget gerne anlægge; det er så spørgsmålet om valg af metode.

Fru Lone Møller nævnte endvidere, at det var svært at få tilstrækkeligt med oplysninger fra virksomhederne, når man skulle bedømme, hvorvidt der var opnået ligeløn eller ej. Jeg vil meget gerne være med til at se på, hvad der egentlig ligger bag ved det.

Jeg er en lille smule undrende over for formuleringen af lovforslagets bemærkninger om, at en kvinde har ret til samme løn som en mandlig forgænger. Jeg er lidt nervøs for, hvis det skal opfattes sådan helt bogstaveligt, at det kan give nogle problemer. En mandlig ansøger til det job skal altså ikke have den samme rettilighed som en kvindelig ansøger. Det vil i ganske mange tilfælde få den betydning, at arbejdsgiveren kan spare penge ved at ansætte en mand i stedet for, men det var vel ikke det, vi skulle have ud af det. Jeg lægger ikke op til nogen større debat om dette, men jeg synes, vi ved lejlighed skulle drøfte, hvad det egentlig betyder i praksis.

Til fru Lilli Gyldenkilde vil jeg kun sige én ting; jeg vil sige tak for initiativet til denne ligelønshøring, som jo har været flittigt refereret i den offentlige debat, og det er en af metoderne til at få debatten om ligeløn til at slå igennem.

Til fru Jytte Andersen: Jeg erklærer mig fuldstændig enig i, at det ikke er os herinde, der skal bestemme organisationsstrukturen på arbejdsmarkedet; det skal arbejdsmarkedets parter såmænd nok selv finde ud af. Man kan have forskellige holdninger til, hvorvidt det er rigtigt eller klogt at have kvindelige fagforbund, men det er i alt fald ikke noget, jeg som arbejdsminister har en holdning til; det må man selv finde ud af.

Fru Jytte Andersen sagde endvidere, at det ville være en fordel, hvis man i højere grad kunne synliggøre løndannelsen, og jeg forstod det på den måde, at det var i forbindelse med forslaget om, at en medarbejder kan gå ind og forlange lønoplysninger om en kollega. Det er jeg selv overordentlig betænkelig ved. Men så kan man gå ind i en diskussion om, i hvilken form man kan få lønoplysninger på virksomhederne. Der er meget stor forskel på, om det er lønoplysninger, der vedrører en navngiven medarbejder, eller om det er en anonymiseret oplysning, der er tale om.

Hvad angår det at besøge virksomheder, vil der nok i almindelighed ingen problemer være i det. Hvem vil ikke gerne have besøg af repræsentanter for Ligestillingsrådet? Men i nogle tilfælde vil det nok kunne opfattes som provokerende, hvis man kommer som kontrolinstans og altså uden nogen form for retskendelse, og en provokation er nok ikke lige det, der er aller mest behov for i denne sammenhæng.

[Arbejdsministeren]

Men så i øvrigt til de generelle bemærkninger. Jeg er enig i det, som flere af ordførerne har gjort meget ud af, at hovedproblemet er det kønsopdelte arbejdsmarked, det forhold, at når der er mange kvinder inden for en bestemt branche, er der en tendens til, at det udvikler sig til et lavtlønsområde.

Der har været gjort mange anstrengelser i årenes løb for at komme dette kønsopdelte arbejdsmarked til livs. Jeg har såmænd selv personligt i al beskedenhed i mit tidligere professionelle arbejde været med i denne proces, i vejledningsfunktionen at få piger til at interessere sig mere for mandejob og drenge til at interessere sig mere for kvindejob. Men hvis vi skal være helt ærlige, er der vist ingen grund til at råbe hurra over det resultat, der er opnået. Hvordan kommer vi videre i bestræbelserne for at få et arbejdsmarked, der ikke er så stærkt kønsopdelt, som det er i øjeblikket? Jeg tror, det er hovedproblemstillingen i den diskussion, vi har om ligeløn.

Op så er der selvfølgelig noget, skal vi sige, almindeligt holdningsmæssigt i befolkningen; det skal man nok være varsom med at gå rundt og pille alt for meget ved. Men det er mit indtryk efter at have studeret holdningen i befolkningen i al almindelighed, at det fortsat er sådan, at mænd generelt er mere karrierebevidste end kvinder, og at det generelt er sådan, at kvinder er mere familiebevidste end mænd. Man kan have forskellig opfattelse af, om det er godt, eller om det er skidt. Men jeg mener, det er en kendsgerning, at sådan er den generelle holdning i befolkningen, og det har også konsekvenser for den problemstilling, som vi diskuterer i dag.

Jeg sagde før, at det ikke var min opgave at tage stilling til, hvordan man organiserede sig på arbejdsmarkedet, og det vil jeg stadig væk fastholde; men jeg kan nu alligevel ikke undlade at komme med et par bemærkninger om parterne på arbejdsmarkedet. Jeg har jo som arbejdsminister den opgave indimellem at skulle udpege repræsentanter til forskellige råd og udvalg, og dér ved man jo, hvordan fremgangsmåden er, at de organisationer, der indstiller, skal indstille både en mand og en kvinde. Jeg synes, det er pinligt, jeg synes, det er grænsende til det uanstændige pinligt: Alle de breve, jeg får fra organisationer, hvor der står noget i retning af, at »vi beklager meget, men lige for øjeblikket

har vi ikke en kvalificeret kvinde til dette job – men næste år, så kan vi nok . . .«. Og hvis man dykker ned i arkivet, finder man et fuldstændig enslydende brev fra året før.

Det kan man altså ikke blive ved med at være bekendt. Det er i hvert fald min opfattelse, at vi her er nødt til efterhånden at indtage en mere barsk holdning.

Jeg kan heller ikke lade være med at tænke på, at jeg for nogle måneder siden ved forskellige lejligheder havde mulighed for at møde organisationsrepræsentanter – et fint møde oppe i Statsministeriet, hvor regeringen var repræsenteret og en række organisationer var repræsenteret. Dér sad de så, magtens mænd. Det er nemlig en kendsgerning, at bortset fra de pladser, hvor ministrene sad, var der overhovedet ingen kvinder mødt op. Der var repræsentanter for DA, for LO, for SALA, for FTF, for AC, for Kommunernes Landsforening, for Amtsrådsforeningen og for Københavns og Frederiksberg Kommuner. Magtens mænd – ikke én kvinde.

Jeg sagde i mit første indlæg, at der måske var anledning til en smule selvransagelse, og selv om jeg ikke har den vane, at jeg sådan går rundt og giver råd til parterne på arbejdsmarkedet, vil jeg alligevel driste mig til at gøre det i denne forbindelse. Er der ikke behov for lidt selvransagelse hos organisationerne på arbejdsmarkedet?

Nuvel, vi kan så diskutere metoden, hvordan vi kommer videre. Jeg er af den opfattelse, at vi måske nok kan komme et lille skridt ad vejen ved at justere lidt på nogle lovparagraffer; men jeg vil advare mod at tro, at vi kommer store afgørende skridt i den rigtige retning ved at sidde og ændre lidt på nogle lovparagraffer. Det er et ihærdigt arbejde, der skal til over et antal år, og det har vi fra regeringens side givet udtryk for at vi vil udføre, det har vi udført, og det vil vi fortsætte med.

Det har været nævnt tidligere i debatten, hvordan vi selv som arbejdsgivere på det statslige område har et ansvar, og hvad angår disse puljeløb, er der rent faktisk delt mere ud – noget med 900 kr. i gennemsnit – til de kvindelige end til de mandlige medarbejdere. Det synes jeg da er et pænt resultat. Det er også nævnt i statsministerens skrivelse til amter og kommuner, som jeg naturligvis fuldt og helt bakker op om, og hvor statsministeren presser ganske me-

[Arbejdsministeren]

get på over for kommuner og amter med henblik på at komme videre i arbejdet for større ligestilling.

Endelig skal vi naturligvis i al forsigtighed også gentage vores pressionsforsøg over for det private arbejdsmarked. Vi har sendt et brev, det gjorde vi i enighed her fra Folketingets side, og jeg sendte det på Folketingets vegne, om jeg så må sige. Tidspunktet er nu inde til, at vi tager sagen op igen over for parterne på det private arbejdsmarked og hører lidt til, hvordan det er gået. Der er sket meget positivt, bl.a. tillægget til samarbejdsaftalen, men hvordan har man så til hensigt at komme videre?

Hvad angår juraen med hensyn til ligestillingsloven og til lov om lige løn, er jeg villig til at gå denne lovgivning igennem sammen med Arbejdsmarkedsudvalget paragraf for paragraf, stykke for stykke, punktum for punktum, åbent og fordomsfrit. Det vil jeg gerne give tilsagn om. Men som jeg sagde før, jeg vil advare imod at tro, at det er den metode, der skal til for at opnå de afgørende skridt fremad.

(Kort bemærkning).

Pia Christmas-Møller (KF):

Fru Jytte Andersen så en modsætning imellem vores forargelse over den manglende ligeløn og vores skepsis over for det konkrete socialdemokratiske forslag. Og hvis ikke det var, fordi der bag fru Jytte Andersens pæne formulering alligevel lurede en anklage for hykleri, ville jeg måske ikke have taget ordet. Men netop denne risiko for at blive anklaget for at være hyklerisk i denne meget vigtige sag gør altså, at jeg tager ordet.

Der er ikke nogen modsætning. Det, vi diskuterer, er: Hvilke midler er de rette? Skal vi i gang med justeringer på lovgivningsområdet, er det utrolig vigtigt, at det bliver de rette justeringer og ikke blindskud. Det er vores bekymring, og derfor har jeg også på Det Konservative Folkepartis vegne givet tilsagn om et konstruktivt udvalgsarbejde. Vi har en række spørgsmål, vi gerne vil have opklaret, det er i og for sig det, vi har sagt om Socialdemokratiets forslag. Jeg kan ikke se, at det er »take it or leave it«. Hvis man forlader Socialdemokratiets tankegang og ikke lige synes, det er de rigtige midler, så er man hykler, og så er man i virkeligheden ikke helt med på ligelønstankegangen. Det er dog en for snæversynet måde at betragte tingenes tilstand på.

(Kort bemærkning).

Jytte Andersen (S):

Det var ikke mig, der brugte udtrykket hyklerisk. Jeg pegede bare på den modsætning, jeg hørte i de formuleringer, der kom fra både Venstre og De Konservative.

Når jeg bad om ordet, var det for at belyse, hvad der ligger bag dette med, at vi synes, det er naturligt, at en kvinde, der påtager sig et arbejde, som en mand tidligere har udført, skal have den samme løn som manden. Heri ligger ganske enkelt, at vi forudsætter, at arbejdet er det samme, og så skal man selvfølgelig have samme løn, for man skal have samme løn for udførelse af arbejde af samme værdi. Og det gælder naturligvis også, hvis en mand efterfølger en mand i samme job, i samme stilling – naturligvis.

Så vil jeg også gerne sige, når jeg nu har taget ordet, at dette med bevisbyrden er der, som fru Lone Dybkjær ganske rigtigt sagde før, ikke noget revolutionerende nyt i. Det er i virkeligheden et spørgsmål om, hvordan vi vægter retsstillingen, og hvor vi placerer bevisbyrden. Vi har det i ligebehandlingsloven, når det drejer sig om graviditet og barselorlov, og vi synes altså, det skal udvides.

Så vil jeg gerne sige, at vi også ser det lidt som en naturlig del af ledelsesansvaret. Arbejdsgiverne har også et ansvar for, at loven overholdes, ganske enkelt, og det er også lidt baggrunden for, at det må være rimeligt, at man, når man har ledelsesansvaret, også er i stand til at dokumentere, at man forvalter dette ledelsesansvar i overensstemmelse med gældende lov. Det gør man ved at have en synlig løndannelse, og det gør man ved at være parat til at gå ud og slå for en ulige løn, hvis man har de saglige argumenter for det.

(Kort bemærkning).

Annette Just (FP):

Det er ministeren, der får mig herop, for ministeren var måske i virkeligheden den eneste, der kom med noget revolutionerende nyt eller i hvert fald noget, der kunne gå hen og blive noget revolutionerende nyt.

Ministeren taler om, at man var forundret, man var lidt chokeret over så mange job, der bliver givet til mænd i kommuner, amter og i staten, fordi der ikke er kvalificerede kvinder

[Annette Just]

nok. Er der i virkeligheden en undertone af, at ministeren nu i al sin godhed, fordi han er det eneste hankønsvæsen i denne debat, siger: Nu skal vi altså lave en speciel fortrinsret for kvinder? Er det sådan, må ministeren meget undskyldte, for så står Fremskridtspartiet så meget af, som man overhovedet kan, mere end 100 pct. Vi skal altså ikke have sådanne tilstande, at det primært skal være et fortrin at være kvinde. Vi skal være mennesker, og vi skal tages efter de kvalifikationer, vi har. Det bør ikke være nogen kvalifikation på arbejdsmarkedet, om man er mand eller kvinde.

Ministeren taler om, at nu vil man lægge pression på arbejdsmarkedet. Når det ikke er lykkedes i kommuner, stat og amter, vil ministeren lægge pression på arbejdsmarkedet. Jeg håber, ministeren har fortalt sig, og at det ikke bliver sådan, at ministeren siger: På arbejdsmarkedet skal der være fortrinsret for kvinder – pyt være med, hvilke kvalifikationer de har. Selvransagelse ville være godt også for Arbejdsministeriet i denne sag, tror jeg.

Arbejdsministeren (Kirkegaard):

Det var interessant at høre fru Jytte Andersen, der nu definerede nærmere, hvad man forstod ved, at når der kommer en ny medarbejder i et bestående job, skal det være til samme løn. Jeg forstod, det skal gælde både for kvinder og mænd.

Jeg tror nu nok, det skal tænkes ganske grundigt igennem, før det bliver en retsregel, der skal efterleves på arbejdsmarkedet, for jeg tror, der kan blive nogle problemer med anciennitetstillæg, og jeg ved ikke hvad, som kunne komme til at drille i denne forbindelse. Men lad det nu ligge; det er en detalje, som vi altid kan vende tilbage til.

Så skal jeg sige til ordføreren for Fremskridtspartiet, at det ikke var mig, der fortalte mig. Nej, det var ordføreren for Fremskridtspartiet, der ikke hørte efter, hvad jeg sagde. Der var ikke tale om at besætte stillinger hverken i amter eller kommuner eller andre steder. Der var tale om, at jeg som arbejdsminister naturligvis skal administrere eksisterende lovgivning, og at det er min opgave at udpege repræsentanter til forskellige råd, udvalg og bestyrelser. Den eksisterende lovgivning er sådan, at når organisationerne indstiller til mig, hvem de mener jeg skal udpege, skal de indstille både en

mand og en kvinde. Og så er det, jeg siger, at jeg får et utal af breve fra ellers udmærkede organisationer, som tillader sig at skrive, at lige for øjeblikket har de altså ikke en kvalificeret kvinde, de kan pege på, men det vil nok være bedre næste år. Det synes jeg er dybt deprimerende for organisationer, som, så vidt jeg kan bedømme, ganske udmærket ville kunne pege på kvalificerede kvinder.

(Kort bemærkning).

Jytte Andersen (S):

Det er kedeligt, når landets arbejdsminister er dybt deprimeret. Det får mig til at spørge, om arbejdsministeren vil gå videre, når det drejer sig om udpegelse af medlemmer til nævn, råd og udvalg. Det tror jeg faktisk vi kunne få en ganske god diskussion og dialog om, og det er simpelt hen et spørgsmål om at gå videre med en egentlig kønskvotering i nogle af disse råd og udvalg. Jeg ved godt, at når jeg siger det, får jeg også larm i det bagland, som jeg har i øresneglen her. Det ved jeg alt om – det behøver jeg slet ikke at blive belært om.

Arbejdsministeren gjorde meget ud af at fortælle, hvor utilfredsstillende det var, og den utilfredshed deler jeg. Jeg deler denne frustration, og jeg deler arbejdsministerens kritik med hensyn til disse magtens mænd, Rip, Rap og Rup-effekten, som arbejdsministeren tidligere i debatten talte om.

Men skal det forstås sådan, at det er et budskab om, at arbejdsministeren gerne vil gå videre og styrke dette instrument? Det vil vi nemlig gerne være med til at tale om, og jeg er glad for at konstatere, at ministeren igen sagde, at han gerne ville gennemgå lovforslaget punkt for punkt og medvirke til, at vi kan komme videre i sagen. I den forbindelse nævnte arbejdsministeren spørgsmålet om det kønsopdelte arbejdsmarked, den karrierebevidste mand og den familiebevidste kvinde. En af de måder, vi kunne komme videre på, var at skabe bedre og friere uddannelsesmuligheder og dermed et friere valg for både mænd og kvinder. Og her kunne kønskvotering, sådan i parentes bemærket, også komme på tale.

Altså, vi har nogle muligheder for at sikre, at arbejdsministeren ikke bliver deprimeret, og at vi ikke i fællesskab skal stå her og udtrykke vores frustration.

Arbejdsministeren (Kirkegaard):

Nu skal det ikke forstås sådan, at jeg i al almindelighed går rundt og lider af depressive anfald. Jeg synes faktisk, det er pragtfuldt at være medlem af Folketinget og at være minister. Men i visse situationer kan man godt blive en lille smule ked af det, og det har jeg altså været på dette område.

Jeg skal sige til fru Jytte Andersen, at jeg har ikke til hensigt at gå videre i den forstand, at jeg har til hensigt at foreslå kønskvoteringer i bestyrelser, råd og udvalg osv. Men det er min ganske bestemte hensigt som minister at blive mere restriktiv med hensyn til at dispensere fra den gældende regel.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslagets overgang til anden behandling vedtoges uden afstemning.

Fjerde næstformand (Kirsten Jacobsen):

Jeg foreslår, at lovforslaget henvises til Arbejdsmarkedsudvalget. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Jeg skal her udsætte mødet. Det genoptages i dag kl. 13.30.

Mødet udsat kl. 12.22

Mødet genoptaget kl. 13.30

Den næste sag på dagsordenen var:

9) Første behandling af lovforslag nr. L 162:

Forslag til lov om ændring af færdselsloven. (Motorvejshastighed og bøder for hastighedsforseelser).

Af justitsministeren (Engell).
(Fremsat 4/4 91).

Lovforslaget sættes til forhandling.

*Forhandling***Erling Christensen (S):**

Det foreliggende lovforslag består af to elementer, som efter min vurdering er meget afhængige af hinanden.

Det første element er indførelse af en højeste hastighed på motorveje på op til 120 km/t, i parentes, som det står i bemærkningerne, differentierede hastighedsgrænser på motorvejene, og det vil sige, at man også kan have strækninger, der har under de bestående grænser på 100 km/t, altså 80 km/t og 90 km/t.

Det andet element er øget kontrol og højere bødestraf. Det fremgår klart, at denne kontrol og de meget høje bøder skal holde gennemsnitshastigheden nede på det, den er i dag.

Som ordfører for Socialdemokratiet i de adskillige debatter, vi har haft om hastigheder, har jeg hver gang sagt: Vi er nødt til at øge kontrollen, også med moderne tekniske hjælpemidler. Derfor er jeg glad for, at justitsministeren nu endelig har forladt sin tidligere meget bombastiske afvisning af at anvende disse moderne fotografiske metoder.

Der skal derfor ikke herske tvivl om, at vi i Socialdemokratiet støtter det andet element i lovforslaget.

Jeg kan også lige så godt lægge kortene på bordet og sige, at vi i den socialdemokratiske gruppe har problemer med det første element i lovforslaget, og det kan illustreres af det svar, jeg fik af en god bekendt, da jeg i weekenden spurgte ham: Hvad taler for en forhøjelse af hastighedsgrænserne på motorvejene? Han svarede: Så får vi tilladelse til at køre, som vi gør.

Der er altså i befolkningen et udbredt ønske om på de længere strækninger af motorvejene at køre 110-120 km/t, og det viser målingerne på motorvejene jo også.

På den anden side lægger vi fortsat i Socialdemokratiet stor vægt på uheldstal, forurening og energibesparelser. De her nævnte to modsatrettede hensyn er vi i den socialdemokratiske gruppe meget interesseret i, og derfor vil vi gerne have et grundigt udvalgsarbejde for at få disse to elementer afbalancerede.

Jeg er bekendt med, at Færdselssikkerhedskommissionen igen tager fat på arbejdet efter valget allerede på mandag, hvor også indholdet i dette lovforslag er på dagsordenen.

Under udvalgsarbejdet må vi efterfølgende have adgang til kommissionens materialer og beslutninger, og det er vi også vant til.